

LA VEU D'ALLÀ, EN L'IDIOMA D'ACÍ

Radio Cadena, incerta glòria

Amb la nova directora general de RTVE, Pilar Miró, el futur de Radio Cadena pot ser la integració dins Radio Nacional. En el trencaclosques d'RTVE hi ha, però, unes altres forces importants que no pensen igual.

Jeroni Castelló

Durant els primers anys de la transició, la Red de Emisoras del Movimiento (REM) i la Cadena Azul de Radiodifusión (CAR) van passar a formar Radio Cadena Espanola (RCE), juntament, també, amb la Cadena de Emisoras Sindicales (CES). El 1978, aquest aplec, variat en els noms, monocolor en els plantejaments informatius i ideològics, va adscriure's a RTVE, un fet que es va ratificar amb la redacció posterior de l'Estatut que en regeix el funcionament.

La REM comptava al País Valencià amb les emissores La Voz de Alicante, La Voz de Castellón i La Voz de Levante, aquesta darrera a València. La CES, amb Radio Coral —a Crevillent— i amb Radio Utiel. D'entrada ja, doncs, el naixement de les distintes parts del futur tot va ser provocat per la distribució de «prebendas» que el règim va realitzar entre els distints corrents que l'activaven, llestos sempre en el repartiment del pastís. Amb la fusió en Radio Cadena i la incorporació del nouvingut en RTVE, a la direcció de l'ens se li planteja el problema de les finalitats i el sentit últim del «pedaç».

Amb l'arribada del PSOE al govern de l'estat, es resol ràpidament el problema de la premsa del Movimiento, amb una privatització que en alguns casos es va realitzar en unes condicions encara no del tot aclarides. El «monopoli àudio-visual», però, continua intacte.

L'embolic RCE, a Madrid

Radio Cadena Española és des de la seua formació un estrany cos articulat per setanta emissores arreu de l'estat, que, en molts casos, no coincideixen en res. No es pot comparar, per exemple, el paper que poden acomplir les cinc que funcionen al País Valencià —València, Alacant, Castelló, Utiel i Crevillent-Elx— amb la importància

que escassament protagonitzen al Principat. A Barcelona, per exemple, on Radio Nacional de España compta, des del 75 mateix, amb Ràdio Quatre, totalment en català, i la Generalitat es situa enfront amb Catalunya Ràdio i Ràdio Associació, l'emissora de Radio Cadena és considerada com «el cementeri dels elefants» per als treballadors de Radio Nacional. Ben poca cosa, per tant.

Amb una realitat complicada i heterogènia del tot, doncs, la cadena actual de les emissores que formen RCE es pot equiparar amb els «problemes» que suposaven els antics diaris del Movimiento, pel que fa a diversitat i a funcionalitat. Totes, però, apareixen

unides en un punt negre comú: el dèficit que representen per a RTVE —suposen el 3 per cent del pressupost global de l'ens.

L'arribada de **Pilar Miró** a la direcció de RTVE, en la segona legislatura del PSOE, ha suposat un intent d'actuació i planificació global davant el problema. La premsa estatal se n'ha fet ressò durant aquestes darreres setmanes. I totes les hipòtesis barallen un argument comú: la fusió de Radio Cadena dins de Radio Nacional. Les fórmules sobre els quals hi ha les hipòtesis, però, són distintes, i per ara entren dins la política ficció. Entre els treballadors d'RCE, però, llevat dels quadres directius, hi ha un sentiment

Dalt, instal·lacions de Radio Cadena. Baix, protesta davant RNE quan van eliminar «De dalt a Baix».

ben comú: la por, la incertesa, davant una solució final que ja es pensen que no acontentarà ningú.

Malgrat tot, la decisió final pot allargar-se durant molt de temps, quasi tant com l'aparició d'una fantasmagòrica Llei d'Ordenació de les Comunicacions, que ha conegut una pila d'esborranys i que potser mai no arribarà a existir com a tal. Aquesta decisió final ha passat a dependre dels moviments i les baralles internes dins el PSOE i, de rebot, dins la mateixa RTVE.

La decisió de **Pilar Miró** va anar precedida de la dimissió de **Jordi Garcia Candau**, com a director general de RCE, i del nomenament de **Clara Isabel Francia**, una gestora eficaç, provinent de la segona cadena de TVE, on conegué seriosos problemes durant l'etapa de **Calvino**, que la van fer dimidir. Ja és segur que Clara Isabel Francia ha format un equip de tècnics amb l'objectiu d'estudiar pas a pas la integració de RCE dins RNE. Tot això, motivat per dos factors que fan de boc emissor: la renovació tecnològica, necessària, i que suposaria una inversió que RTVE no es pot permetre amb unes premisses tan poc clares,

d'una banda. De l'altra: la terrible font de problemes que, des de Madrid, podria suposar l'entrada dels governs autonòmics en tota la història, amb l'antecedent que ja ha marcat l'executiu andalús.

El tercer motiu és més real i mostra ja clarament totes les cares de la qüestió. Després de l'eixida de la direcció de Radio Cadena, **Jordi Garcia Candau** entra en el Consell d'Administració de RTVE, formant una triada de pes, amb **Ramón Criado**, també exdirector de Radio Cadena i home clau d'**Alfonso Guerra**, i **Fernando G. Delgado**. Només produir-se els nomenaments, que suposaven, de nou reforçar el poder d'Alfonso Guerra en totes les directrius de l'ens, Pilar Miró amenaça de dimidir. Aquesta dimissió no s'ha produït, però l'abisme entre Consell d'Administració i Direcció General de RTVE és un fet de difícils i imprevisibles conseqüències.

Ramón Criado compta, des de la seua etapa en RCE, amb una atapeïda xarxa d'homes fidels, que copen gran part de les direccions de les emissores més importants. Enfront de la consigna de **Pilar Miró** —«Sobren 2.000 persones»—, que suposaria integrar i

liquidar RCE, **Criado** i **Garcia Candau** volen mantenir com siga l'entramat radiofònic que els pot ser tan útil. La cadena que va nàixer com a resultat de les contradiccions de la dictadura s'ha convertit en una peça més

—potser de les més importants— d'un joc complicat, on en qualsevol moment es pot esgrimir com a penyora. Així, d'acord amb la situació actual del tauler i el poder dels guerristes, potser hi haurà Radio Cadena per a molt de temps. Setanta emissores arreu l'estat es miren, mentrestant, la partida.

València ja no punxa

A l'abril del 83, **Ramón Criado** col·loca com a flamant director general d'RCE al País Valencià el periodista i amic —per moltes afinitats— **Amadeu Fabregat**. Amadeu havia estat despatxat de Radio Nacional arran de l'afer «Ajoblanco», segons declaracions pròpies, amb **Eduardo Sancho** com a director, i havia promès de tornar-hi només «com a director».

L'emissora no era la mateixa, però sí la casa. La seua amistat amb Criado va ser-ne un factor decisiu. La fama de gestor vindria més tard.

Quan **Amadeu Fabregat** arriba a la direcció «regional» d'RCE, **Jordi Garcia Candau** n'és director general. Garcia Candau no es mostrarà partidari, de bon començament, de la tria, encara que aviat canviarà de parer.

L'únic contacte de Fabregat amb la ràdio havien estat els anys de «De dalt a baix». El nou director hi arriba amb una aurèola que ratificarà en les primeres declaracions públiques. La direcció de *Valencia Semanal* i la coresponsalia a València de *l'Avui*, juntament amb una trajectòria fins aquell moment ben clara, feien suposar canvis importants.

«Entenc que la normalització de la llengua passa perquè es parle en qualsevol espai o en qualsevol tipus de programa, és a dir, trencar la vinculació del valencià per a qüestions exclusivament folklòriques». Aquestes declaracions del juny del 84 en són una mostra. En aquests primers mesos el nou director incorpora una part del personal que pot fer possible «valencianitzar» l'emissora. Així, per exemple, **Toni Mestre**, que havia estat despatxat de Radio Nacional durant els darrers mesos de la UCD, amb l'excusa de guanyar horari de cara als partits del Mundial, recuperarà de nou el seu «De dalt a baix», tot un símbol per a la nova programació. Igualment, s'hi incorporen **Salvador Sòria**, **Rosa Solbes**, **Emilia Bolinches** i **Àngel Martínez**, en espais informatius i de debat; i **Joan Monleon**, **Pep Laguarda**...

Els projectes del nou director, però, van molt més enllà. A partir d'aquest moment, i ara encara, qualsevol article d'**Amadeu Fabregat** esdevindrà explícitament una declaració d'interessos —els seus— moltes vegades només desxifrables per les persones o institucions als quals anirà dirigit. El projecte del nou director, davant la falta d'una alternativa autonòmica sòlida en el terreny audiovisual, consistirà a «acostar» les institucions valencianes a les possibilitats d'RTVE. Aquest «acostament» —o «submissió», segons el punt de mira— es perfila inicialment amb una quantiosa aportació de la Generalitat, prevista inicialment en més de 200 milions, per a la renovació tecnològica de Radio Cadena a València, i sense massa contrapartides inicials a canvi. Com a símptoma de la «bona voluntat» de l'emissora: la «valencianització» completa de l'FM i la parcial —massa parcial— de l'onda mitjana.

El 18 de gener del 84 queda constituïda la comissió mixta Generalitat-Radio Cadena per al seguiment de l'execució de l'acord subscrit entre la institució autonòmica i l'ens públic Radiotelevisión Espanola. En són copresidents **Maria Garcia Lliberós**, per la Generalitat, i **Jordi Garcia Candau**, per RCE. Curiosament, però, hi ha sobre el tapet una dada que crida l'atenció. La quantitat a aportar per l'executiu valencià ha minvat: dels 200 milions inicials la Generalitat n'aporta ara només 89. Així, d'un projecte, la inversió total del qual es xifra en 255 milions, ara Radio Cadena haurà d'aportar-ne 166. No es pot dir que això siga precisament una victòria per a **Fabregat**.

Des del primer moment, el nou director ha «embolicat» els responsables de l'executiu valencià —els caps visibles del qual són el president **Lerma**, el conseller de la Presidència, **Rafael Blasco**, i el conseller de Cultura, **Cebrià Ciscar**— en un projecte que, al remat, ha de suposar «beneficis comunicacionals» per a la Generalitat valenciana. La propietat i la centralització de l'emissora que dirigeix, però, són molt lluny de qualsevol vel·lèit de control autonòmic. I l'executiu valencià, sobre el paper, ha dissenyat una política, de primer en l'estatut i, després, en la Llei de creació de l'ens Ràdio Televisió Valenciana, molt més ambiciosa en aquest sentit, on s'aposta per una política de mitjans semblant a la basca o a la seguida al Principat.

Hi juguen fort i en contra, però,

Amadeu Fabregat.

d'una banda, les mateixes tensions dins el PSOE valencià, en les quals els distints corrents aprofitaran el tema com a arma, i, de l'altra, les indicacions de **Guerra**, sempre contrari en les seues declaracions públiques al projecte de la Generalitat i favorable, «curiosament», al model de **Criado-Fabregat**: «regionalitzar» els mitjans de propietat pública estatals. El control dels ens que formen RTVE —amb convenis i comissions mixtes o sense— queda massa lluny del carrer de Cavallers de València, però. O pot afavorir bandositats rivals dins el PSPV.

Així, doncs, tot sembla indicar que, després d'algunes tenses reunions a Madrid —a les quals assisteix, també, **Amadeu Fabregat**— **Maria Garcia Lliberós** aconsegueix «endolcir» els primers projectes de convenis. L'ajuda de la Generalitat es redueix. Hi ha una certa tensió amb els directius de Radio Cadena.

La inicial «derrota» de les tesis fabreguistes, tres anys després, són contemplades com una victòria per l'ara director del centre «regional» de TVE a València. Els lligams de la Generalitat amb Radio Cadena no van prosperar com ell volia, però, tot i amb això, el funcionament de la televisió valenciana, la mateixa existència d'una ràdio autonòmica, encara semblen lluny. Amb el pas de Fabregat a TVE, seguint els mateixos passos que en la seua entrada a RCE, aquest «guerrista àudio-visual» continuarà insistint en el seu propòsit inicial. Aquesta vegada, però, Radio Cadena és ja TVE, i, enfront, l'emissora autonòmica

Ramón Criado

Jordi Garcia Candau.

haurà esdevingut TVV. El tracte, el mateix. La intenció, que uns fons a cobrir un projecte propi més que dubtós vagen a parar a un conveni on ara TVE pugui ampliar programació i millorar material i instal·lacions.

Així, s'entenen moltes coses. Fins i tot la dèria de **Fabregat** de prolongar un model caduc de delegació territorial de TVE a València. Com un reptet a l'executiu autonòmic, el director del centre respon a cada crítica de sucursalisme i mediocritat amb l'argument de ser una «delegació» i actuar en conseqüència. El sucursalisme es fa agradable quan la «via valenciana» ja no és viable. Potser, mentre la Generalitat dissenya sobre l'aire un projecte més seu i menys de Madrid, **Pilar Miró** rebrà un sol·licitud d'un nou director per al centre de València entre els amplis cercles que constitueixen les seues amistats. És poc previsible, però Amadeu Fabregat podria anar a parar a les oficines a Madrid del Consell d'Administració de RTVE. O dedicar-se de ple a la faceta d'*enfant terrible* del periodisme escrit, sense els mateixos objectius en el tinter, que el farien menys interessant. Sobretot en alguns cercles.

Una glòria que tremola

Amb tot aquest estira-i-amolla, però, algú ha guanyat alguna cosa. Amb els milions propis i els aportats «desinteressadament» per la Generalitat, Radio Cadena a València estrena instal·lacions i material. Encara que l'etapa de **Fabregat** es va caracteritzar per una preocupació, obsessiva, de

«gestió exterior», de cara a Madrid, els canvis interns van ser i, ho són ara mateix, importants.

L'onda mitjana de Radio Cadena, des de les emissores de València, Alacant i Castelló, té programació pròpia de les 9 del matí a les 6 de la vesprada, hora en què connecta amb Madrid. D'aquestes hores només un espai diari —«De dalt a baix»—, emès de 2 a 3 del migdia, juntament amb alguns teletenícies «regionals», s'emeten en català. Això, i el programa «Dissabte dissabte», també conduït per **Toni Mestre**, i que s'emet el matí d'aquest dia de la setmana. L'OM de Radio Cadena, però, té un problema de freqüència i, així, per exemple, es capta amb més nitidesa el programa de l'emissora de València a Benidorm que en alguns barris de la capital, en algunes zones de la qual ni tan sols arriba a sentir-se.

Pel que fa a l'FM, té una programació autònoma de dinou hores, catorze de les quals es realitzen conjuntament en català. Només de 2 a 7 de la matinada connecten amb la central a Madrid. De les dinou hores «regionals», en el cas de l'emissora a Alacant, per exemple, n'hi ha cinc de programació pròpia, que aquest centre emet en castellà. Crevillent i Utiel, només amb FM, dissenyen elles mateixes la seua emissió. Malgrat tot, aquesta programació permet que RCE siga l'única cadena d'emissores de tot el País Valencià amb una programació àmplia o majoritària en l'idioma del país. Que ja és molt.

En el terreny de les mancances, les inherents al caràcter incert de la ma-

teixa RCE, la programació descaradament institucionalitzada i, a més, avorrida, l'escassa empenta d'unes emissores, en l'àmbit de la promoció, que pel seu caràcter lingüístic tenen una nul·la competència entre les privades. I una audiència encara escassa en alguns casos, com ara a València, que potser té poc a veure amb l'idioma en què s'emet.

Amb el pas d'**Amadeu Fabregat** a TVE, **Jaume Millàs** és nomenat director «regional» a València d'RCE, al gener del 85, gràcies a una gestió directa de **Jordi Garcia Candau**, i amb l'entusiasme reservat, per exemple, del mateix **Fabregat**. Segons els mateixos treballadors de l'emissora, Millàs no ha aconseguit imposar un model propi. Fabregat «sabia punxar més». I Millàs «mira amb recel la programació en català de la freqüència modulada, a la qual retrau el poc sentit comercial». Aquestes crítiques, quan no oposicions descarades, apareixen també, de tant en tant, entre la «vieja guardia» de l'emissora. Un home com **Pedro Vie**, locutor instal·lat en l'FM amb un cert poder, s'ha declarat en diverses ocasions contrari a «l'ús radiofònic del valencià». Alguns altres, com **Luis Pastor**, delegat de Personal, s'han acomodat a la nova situació, però podrien actuar de manera distinta amb un aire i un ambient oposats.

El futur que Amadeu Fabregat volia per a Radio Cadena al País Valencià passava per convertir-la en la cadena institucional de l'executiu autonòmic. Les coses, però, no han anat com ell volia. Amb els objectius, ell mateix ha canviat. És possible que RCE pugui transformar-se en la Ràdio Quatre que el director de Radio Nacional a València, **Jose Luis Agudo**, diu que fa temps que demana a Madrid. (Convé recordar que el País Valencià és l'única comunitat autònoma amb idioma propi on RTVE no ha volgut engegar aquest «quart canal», és a dir, on l'administració central no paga una cadena d'RNE en aquest idioma. La intervenció econòmica de la Generalitat en la «valencianització» d'RCE es fa, així, més incomprensible encara, enfront d'aquest «greuge comparatiu».) O potser serà molts anys encara Radio Cadena. En el pitjor dels casos, el seu futur hauria d'anar ben allunyat d'una desitjable cadena autònoma i la Generalitat hi hauria de dedicar la part menys important possible del seu pressupost propi. Un model a copiar en l'àmbit televisiu, segons molts. □